

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
mart

**TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN
POLITEXNIKA UNIVERSITETI**

*Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya
materiallari to'plami*

**“GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV:
2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA
TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH
ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR
O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI”**

**“GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF
ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE
GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL
DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN
ECONOMY BY 2030”**

**«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ:
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ
РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»**

3-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

*Elektron nashr.
2026-yil, mart.*

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ixamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ICT week Uzbekistan 2025: Milliy texnologiyalar haftaligining yakunlari va ularning O'zbekiston IT-ekotizimiga ta'siri.....	16
Jumaboyev Akmaljon Sheraliyevich	
THE ROLE OF STATE FINANCIAL CONTROL IN THE EFFICIENT USE OF BUDGET FUNDS	20
Gulyor Akhmatovna Kasimova, Biybinaz Makhmut qizi Esenbaeva	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ПЛАТЁЖНЫХ СИСТЕМ В ФОРМИРОВАНИИ ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	22
Шамахмудова Шоира Олег кизи	
UZBEKISTAN'S STRATEGY FOR TRANSITION TO A GREEN ECONOMY: LABOR MARKET TRANSFORMATION, CHALLENGES AND PROSPECTIVE OPPORTUNITIES.....	27
Akbarova Barno Shukhratovna, Chintemirova Diyora Shukhratovna	
MODELS FOR MANAGING EDUCATIONAL REFORMS IN THE CONTEXT OF CULTURAL DIFFERENCES.....	32
Abdulmajeed Nabeel Azouz	
4-SANOAT INQILOBINING RAQAMLI TURIZMGA TA'SIRINI BAHOLASH	38
Sevinchova Nilufar Ne'mat qizi	
КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ДРАЙВЕР ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ.....	41
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA FOIZSIZ MOLIYA MEKANIZMLARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	44
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'INI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	47
Tadjimirzayev Anvar Abduvaxidovich	
RAQAMLI IQTISODIY DINAMIKANI KOMPLEKS FUNKSIYALAR YORDAMIDA MODELLASHTIRISH.....	52
Ibrohimova Nilufar Qahramon qizi	
SANOAT SEKTORIDA BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA "YASHIL" INVESTITSİYALARINING IQTISODIY AHAMIYATI.....	55
Ibragimov Zaxid Taxirovich	
LOGISTIKA PROVAYDERLARI XIZMATLARIDAN FOYDALANISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH.....	59
Raximov Xasan Shukurjonovich	
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНСТРУМЕНТОВ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ В РАЗЛИЧНЫХ ОТРАСЛЯХ ЭКОНОМИКИ	64
Сидиков Зиёдулло Равшанович, Холиярова Шохиста Кахрамоновна	
SUG'URTA TASHKILOTLARINING BOZOR IQTISODIYOTIDAGI AHAMIYATI	68
Azamatova G.I.	
DON MAHSULOTLARINI YETISHTIRISH VA QAYTA ISHLASHDA INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	71
Po'latova Sug'diyona, S.Y.Xamidova	
MAHALLIY BUDJETLARNING DAROMAD BAZASINI KENGAYTIRISH ASOSIDA XARAJATLAR BARQARORLIGINI TA'MINLASH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA).....	74
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA SOLIQ IMTIYOZLARI VA PREFERENSIYALARINING IQTISODIY AHAMIYATI.....	77
Allaberganova Kumush Javlonbek qizi, Beknazarova N.T.	

РАЗВИТИЕ OPEN BANKING КАК ДРАЙВЕР ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНОЙ ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМЫ В УЗБЕКИСТАНЕ	80
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр ўғли	
NAVIGATING TAX RISKS ARISING IN THE MANAGEMENT OF ENTERPRISES.....	83
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
DVIGATELNING TASHQI TEZLIK TAVSIFNOMASIGA DVIGATEL QUVVATI, TIRSAKLI VALINING MAKSIMAL AYLANISHLAR SONI, SOATLI YONILG'I SARFI VA SOLISHTIRMA YONILG'I SARFLARIGA TA'SIRI.....	86
Abdug'aniyev Shohruh Oxunjon o'g'li, Abdusattorov Nodirjon Abduljalil o'g'li	
FROM TRADITIONAL BANKING TO FINTECH ECOSYSTEMS: PERFORMANCE IMPLICATIONS	90
Rano Parpieva	
ZAMONAVIY SHAROITDA MEHNAT MOTIVATSIYASI NAZARIYASINI RIVOJLANTIRISHDA INSONIY MUNOSABATLAR MAKTABINING AHAMIYATI	92
Aslanov Aziz Mexmonovich	
ВОДНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КОМПРОМИСС В СИСТЕМЕ ЦУР УЗБЕКИСТАНА: ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕЖЦЕЛЕВЫХ КОНФЛИКТОВ	96
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
THE ECONOMIC IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TRADE AND ITS ROLE IN GLOBAL GROWTH	99
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
AHOLINING MOLIYAVIY FIRIBGARLIKKA ALDANISH EHTIMOLINI KAMAYTIRISHDA MOLIYAVIY TA'LIMNING O'RNI.....	102
Irgashev Anvar Farxodovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TASHQI SAVDONI OPTIMALLASHTIRISH VA ENERGETIKA XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	105
Nosirbekov Sanjarbek Toxirbekovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH	107
Turaboyev Ibroxim Ismoil o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	111
Xakimov Akbar Anvarovich	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA NOMODDIY AKTIVLARNING IQTISODIY MAZMUN-MOHİYATI	114
Ishanqulov Izzatilla Nurillayevich	
MEHNAT HAQIDAN OLINADIGAN SOLIQLAR VA MAJBURIY TO'LOVLAR HISOBINI O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ KODEKSI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	117
Nomozov Ilhomjon Ziyodullo o'g'li	
FINTECH TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARI RAQAMLI INFRATUZILMASINI MODERNIZATSIYA QILISH	119
Hazratkulov Faxriyor Abdumuxammad o'g'li	
ОЦЕНКА ЛИДЕРСКОЙ ЗРЕЛОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ СФЕРЫ КУЛЬТУРЫ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ КРЕАТИВНОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА	122
Абдусаламова Фароғат Сунатиллаевна	
STATE OF DEVELOPMENT AND DYNAMICS OF THE FRUIT PROCESSING INDUSTRY.....	125
Yusufova Laylo Gayrat kizi	
STARTAP LOYIHALARINING MILLIY IQTISODIYOTNING INNOVATSION RIVOJLANISHIDAGI ROLI.....	132
Ko'chimova Madinabonu Qaxramon qizi, Sheraliyev Nurbek Jumanazar o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARI SAMARADORLIGI VA BOZOR QIYMATINI SHAKLLANTIRISHNING KO'P FAKTORLI MODELLARI	135
Jumatova Gulzar Maxmud qizi	

INNOVATSION RIVOJLANISHDA MEHNAT RESURSLARINING SAMARADORLIGINI HISOBLASH USULLARI.....	139
Artiqova O'g'iljon Zafar qizi	
INSTITUTIONAL FEATURES OF STATE REGULATION OF PRODUCT QUALITY MANAGEMENT	143
Atakulov Askad Raimkulovich	
TA'LIM MARKAZINING OBRO'SI VA RAQOBATBARDOSHLIGIGA MALAKALI XODIMLARNING TA'SIRINI BAHOLASH.....	146
Razzoqova Zebo Xusniddinova	
THE IMPACT OF RAPID TAX DISPUTE RESOLUTION SYSTEMS ON THE BUSINESS ENVIRONMENT AND PROSPECTS FOR THEIR DEVELOPMENT.....	149
Solihova Xumora Xasan kizi	
МОДЕЛИРОВАНИЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО ВЛИЯНИЯ ОБЩЕСТВА 5.0 НА УСТОЙЧИВОЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СТРАН БРИКС-Т.....	153
Калдибаев Нурлан Алимжанович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY SHAFFOFLIKNING INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIRI.....	156
Kurashev Sobir Saidmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY O'ZIGA XOS JIHATLARI	159
Po'latova Mavluda Sanjar qizi	
ПРИЗНАКИ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ И УПРАВЛЕНИЕ ИХ КАЧЕСТВОМ.....	162
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
THE ECONOMIC ESSENCE OF LABOR AND ITS INTERPRETATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS.....	165
Nomozov Ilhomjon Ziyadullah ugli	
MADANIYLASHTIRILGAN GO'SHTNING QAYTA ISHLANGAN GO'SHT MAHSULOTLARI XOM ASHYOSIDA ISHTIROKI.....	168
Xaydarova Sitara Suranbay qizi	
NOMODDIY AKTIVLAR AUDITIDA RISKLARNI BAHOLASH VA AUDITORLIK DALILLARINI TO'PLASH USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	170
Ishanqulov Izzatilla Nurillayevich	
MEHNAT HAQI AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA XALQARO AUDIT STANDARTLARI (ISA) KONTEKSTIDAGI TALQINI.....	173
Nomozov Ilhomjon Ziyodullo o'g'li	
BANK RISKLARINING BANK FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI, TURLARI VA XUSUSIYATLARI.....	175
Hakimova Nargiza Abduraimovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA TADBIQ QILISH YO'NALISHLARI VA INSTRUMENTLARI TAHLILI	180
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
MODERN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF SUBJECTS ENGAGED IN MEAT PROCESSING IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE DIRECTION.....	184
Sitara Khaydarova	
"XAVFSIZ SHAHAR" TIZIMLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	188
Iminov Akbarjon Odiljon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISHNI JORIY ETISHDA DAVLAT MOLIVASI STATISTIKASI: JORIY HOLAT VA ISTIQBOLLI REJALARI.....	190
Artikov Baxtiyor Maxkamovich	
DAVLAT QARZINI SAMARALI BOSHQARISH VA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	193
Sattoriy Fayzulloh Abdijabbor o'g'li	

O'Z KAPITALI HISOBINI YURITISHDA XALQARO MOLIYAVIY HISOBOT STANDARTLARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	196
Axmedov Latayibxon Mamitxonovich	
BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH ORQALI KORXONA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi	
THE IMPACT OF MANAGING THE INTERREGIONAL MOBILIZATION OF QUALIFIED TEACHERS ON THE QUALITY OF EDUCATION.....	202
Karimov Dostonjon Karimovich	
O'ZBEKISTON KIMYO SANOATI KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI HOLATI.....	204
Suyarov Shaxzod Salim o'g'li	
ФАКТОРЫ И ПРОБЛЕМЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В УЗБЕКИСТАНЕ.	206
Гимранова О. Б.	
ASSESSING DIGITAL MATURITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: AN INTEGRATED FRAMEWORK APPROACH.....	209
Berdiyev Temurbek	
ТЕОРЕТИКО-НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ НЕФТЕГАЗОВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	213
Бекмухамедова Малика Искандарбековна	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФОНДОВОГО РЫНКА В УЗБЕКИСТАНЕ	218
Шомуродов Равшан Турсункулович, Юсупова Нигора Собитжон кизи	
IQTISODIYOTDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI.....	223
Amirov Otabek Xudoyberdi o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	226
Mannonov Shoxruhmirza Abdurashid o'g'li	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MOLIYAVIY NATIJALAR AUDITI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING YAXLIT TIZIMI	231
Bekchanov Faxriddin Atabekovich	
FINANCING SYSTEM OF EXPORT ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES IN THE IMPROVING....	234
Karamatdinova Aysawle Paraxatovna	
GENERATIV SUN'IY INTELLEKT INFRATUZILMASINING MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYA QILISHDAGI O'RNI	236
Saidov Jaloladdin Allaberganovich	
STRATEGIC INTEGRATION OF DIGITAL MARKETING TECHNOLOGIES IN SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: DRIVERS, BARRIERS, AND ECONOMIC PERFORMANCE.....	239
Pirmatov Oybek Shovkat ugli	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNING HUDUDIY RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI.....	243
Reimbergenov Xurrambek Xushnudovich	
FEATURES AND PRINCIPLES OF ECONOMETRIC MODELING OF INDUSTRIAL DEVELOPMENT.....	246
Choriev Tolib Azamovich	
FEATURES OF INVESTMENT BEHAVIOUR IN THE CONTEXT OF FINTECH TECHNOLOGY DEVELOPMENT	251
Karimova Nurjakhon Olim kizi	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA HUDUDIY INFRATUZILMAGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	255
Ismoilov Azizbek Rustamjon o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON BOZORLAR ORQALI XALQARO SAVDONI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	259
Hamroyeva Umida	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYANING IQTISODIY MAZMUNI VA NAZARIY ASOSLARI.....	262
Sarimsaqov Sherzod Xamidovich	
INCREASING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN THE CONSTRUCTION MATERIALS INDUSTRY	268
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINING KAPITAL BOZORI ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH AMALIYOTI VA ISTIQBOLLARI.....	272
Otabek Oltiboyev	
TASHQI SAVDO OPERATSIYALARIDA VALYUTA NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH	275
Israilov Avazbek Rustam o'g'li	
XALQARO UNIVERSITET BOSHQARUVIDA STAKEHOLDER YONDASHUVI: ZAMONAVIY MODELLAR VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	277
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich	
ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ В УПРАВЛЕНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ СЕМЕЙНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	279
Султанов Бобирмирзо Мавлонжон угли	
TRANSPORT SOHASIDA AYOLLAR BANDLIGINI TA'MINLASH MUAMMOLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH ASOSIDA HAL ETISH	283
Abdulkarimova Dilnozaxon Mamurjon qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TO'QIMACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	287
Nurullayeva Mexribon Muratovna	
OPTIMIZATION OF THE FOOD SUPPLY AND DELIVERY SYSTEM IN TASHKENT REGION	290
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
THEORETICAL FOUNDATIONS OF SOCIAL PROTECTION AND ITS INTERRELATIONSHIP WITH SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT.....	293
Abduzoirov Mukhiddin, Abdulloev Amrullo, Inomjon Qudratov	
SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI BOSHQARISHGA OID ILMIY YONDASHUVLARNING EVOLYUTSIYASI..	299
Kurbonov S.A.	
INSTITUTIONAL FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN RURAL UZBEKISTAN: AN ECONOMIC AND STATISTICAL ANALYSIS	304
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi	
ФАКТОРИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТЬЮ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	310
Дадабоева Муштари Хамидиллаевна	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA AGROKLASTERLARNING O'RNI VA ISTIQBOLLARI	314
Berdiyev Abdumalik Hakimovich	
RAQAMLI ASALARICHILIK TEXNOLOGIYALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH TAMOYILLARI	318
Farmanov Jonibek Ziyadullaevich	
СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ УВЕЛИЧЕНИЯ КАПИТАЛИЗАЦИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	322
Шомуродов Равшан, Жуманазаров Шахобиддин	
INVESTITION FAOLLIKNI OSHIRISHNING MOLIYA-KREDIT MEKANIZMI: XORIJIY DAVLATLAR AMALIY TAJRIBASI	326
I. Madaminov	

TRANSPORT SOHASIDA AYOLLAR BANDLIGINI OSHIRISHNING AYOLLAR FAROVONLIGI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	329
Rahmatov Ziyodullo, Abdulkarimova Dilnozaxon	
НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ МИГРАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	332
Ёкубжон Тохилов	
ВЗАИМОСВЯЗЬ ВЫБРОСОВ CO ₂ , ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ДОСТУПА К ЧИСТОМУ ТОПЛИВУ И ТЕХНОЛОГИЯМ С РАСХОДАМИ НА ЗДРАВООХРАНЕНИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ	336
Эркинбаева Камила Жавланбековна	
ВЛИЯНИЕ НЕФТЯНОЙ ЗАВИСИМОСТИ И УРОВНЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ НА ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ РИСК УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ.....	341
Эркинбаева Камила, Бекзод Кузйбаев	
МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ ТУРИСТСКИХ ПРОДУКТОВ НА ОСНОВЕ МЕСТНЫХ СООБЩЕСТВ	347
Абзалова Нозимахон Нодирбек кизи	
THE ROLE OF DIGITAL PLATFORMS IN CONDUCTING ELECTRONIC SALES OF ENTERPRISE PRODUCTS	350
Tuychiyev Shavkatjon Shokirali o'g'li	
LATENT DEMAND AND THE CAPACITY ILLUSION IN RAIL TRANSPORT	354
Kurambayev Alisher Saburbayevich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA PORTFELINI "YASHILLASHTIRISH" VA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIALASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	357
Soliev Muhammad Umar Baxromjon o'g'li	
SCENARIO FORECASTING OF TEXTILE SECTOR DEVELOPMENT	361
Nurullayeva Mexribon Muratovna	
AHOLI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING TURMUSH DARAJASIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH.....	365
Abidova Shahnoza Abduvaliyevna	
INFRATUZILMA LOYIHALARINI MOLIALASHTIRISHDA TASHABBUSLI BUDJET MEXANIZMINING O'RNI	367
Yarbazarov Shavkat Butayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH MEXANIZMLARI	370
Usanova Feruza, Muratov Shukrullo	
THE IMPACT OF CUSTOMER TRUST ON PURCHASE DECISIONS IN E-COMMERCE.....	372
Maxmudova Munisaxon Abbas qizi	
ACTIVITY-BASED COSTING IN RAILWAY PASSENGER TRANSPORT	376
Eshboyev Ulugbek Farxodovich	
MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATIDAGI IQTISODIY AHAMIYATI	380
Primova Dilafruz To'liqinovna	
INSTITUTIONAL DETERMINANTS OF THE SHADOW ECONOMY AND THEIR IMPACT ON HOUSEHOLD WELFARE	382
Afenov Nursultan Nugmatillaevich	
DEVELOPING A DIGITAL PLATFORM MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN TASHKENT CITY	386
Abikayumov Bekzod Turdiniyozovich	
TIJORAT BANKLARI CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	390
Axmedov Sardorbek Abdulkarim o'g'li	

ASSESSING UNIVERSITY DIGITAL MATURITY AS A DRIVER OF INTERNATIONAL COMPETITIVENESS: IMPROVING THE EVALUATION MECHANISM	395
Kungratov Ilmurod Kuzibay ugli	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF MARKETING PROJECT MANAGEMENT THROUGH ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DIGITAL ECONOMY	398
Xushnoza Abdulazizova Abduhayot qizi	
INVESTITSION FAOLLIK MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	401
Asatova Shahzodaxon Zabixillo qizi	
THE ECONOMIC ESSENCE AND MODERN REQUIREMENTS OF THE FOOD SUPPLY CHAIN.....	404
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
SANOAT KORXONALARIDA JAMOANI BOSHQARISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH.....	409
Xusanova Malohat Mingnorovna	
FINITE ELEMENT INVESTIGATION OF THE DYNAMIC DEFORMATION OF SINGLE-LAYER ISOTROPIC PLATES INTERACTING WITH A VISCOELASTIC MEDIUM	411
Butayev R.B., Mirzoyeva G.T., Nabiyeu B.E., Karimova S.T.	
XITOI VA O'ZBEKISTON SANOAT IQTISODIYOTI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI, QIYOSIY TAHLIL VA STRATEGIK ISTIQBOLLAR	416
Babadjanova Nozima, Madraximova Gulasal	
ЭКСПЕРТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКОЙ СОЛНЕЧНОЙ ЭЛЕКТРОСТАНЦИИ МОЩНОСТЬЮ 1 МВт.....	418
Anarbaev A.I., Bahodirova M.T.	
ASALARICHILIK TARMOG'INI RIVOJLANTIRISHDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING AHAMIYATI	425
Aytimbetova Bibizura Qoyshibekovna	
МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	428
Нуруллаева Гулнара Коптлеуовна	
INNOVATION-INVESTITION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI	432
Sh. Bayramova	
A THREE-LAYER AI MANAGEMENT-MECHANISM MODEL (AI-MMM) FOR TEXTILE ENTERPRISES....	436
Madrahimova Onajon Javlon qizi	
QISHLOQ HUDUDLARIDA KOOPERATIV-INKUBATOR MODELINI JORIY ETISHNING TASHKILIY- IQTISODIY MEKANIZMI	438
Sodiqov Xidirali	

QISHLOQ HUDUDLARIDA KOOPERATIV-INKUBATOR MODELINI JORIY ETISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI

Sodiqov Xidirali

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

«Loyiha boshqaruvi» mutaxassisligi magistranti

E-mail: khidirala.sadikov@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada qishloq aholisini tadbirkorlikka tayyorlash, umumiy infratuzilmadan foydalanish va jamoaviy biznesni yo'lga qo'yishni yagona jarayonga birlashtiruvchi kooperativ-inkubator modeli asoslangan. Muammoning huquqiy, tashkiliy va iqtisodiy jihatlarini milliy qonunchilik hamda mahalliy va xorijiy olimlarning qarashlari asosida o'rganilgan. Tadqiqotda tizimli, institutsional va qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish hamda loyihaviy yondashuv usullaridan foydalanilgan. Model ishtirokchilarni saralash, tayyorlash, kooperativni tuzish, bozorga chiqish va natijalarni baholashdan iborat besh bosqichda ifodalangan. Inkubator mulki bilan kooperativ a'zolarining boshqaruv vakolatlarini ajratish mexanizmi taklif etilgan.

Kalit so'zlar: kooperativ-inkubator, qishloq bandligi, kambag'allikni qisqartirish, tadbirkorlik tayyorgarligi, qiymat zanjiri, demokratik boshqaruv, loyiha ofisi, natijaviy ko'rsatkichlar.

Abstract. The thesis examines a cooperative-incubator model that integrates the entrepreneurial preparation of rural residents, the use of shared infrastructure, and the establishment of collective business activities within a single process. The legal, organizational, and economic aspects of the model are analyzed on the basis of national legislation and domestic and international scholarly approaches. Five stages of implementing the cooperative-incubator model are identified, and a mechanism for separating ownership of incubator assets from the governance powers of cooperative members is proposed.

Keywords: cooperative incubator, rural employment, poverty reduction, entrepreneurial preparation, value chain, democratic governance, performance indicators.

Аннотация. В тезисе рассматривается модель кооператива-инкубатора, объединяющая подготовку сельского населения к предпринимательской деятельности, использование общей инфраструктуры и организацию коллективного бизнеса в рамках единого процесса. Правовые, организационные и экономические аспекты модели проанализированы на основе национального законодательства, а также отечественных и зарубежных научных подходов. Определены пять этапов внедрения модели кооператива-инкубатора и предложен механизм разграничения прав собственности на имущество инкубатора и управленческих полномочий членов кооператива.

Ключевые слова: кооператив-инкубатор, занятость сельского населения, сокращение бедности, предпринимательская подготовка, цепочка создания стоимости, демократическое управление, показатели результативности.

KIRISH

Qishloq joylarda aholi bandligini ta'minlashga qaratilgan dasturlarda kredit, subsidiya yoki asbob-uskuna ajratish muhim vosita bo'lsa-da, ularning o'zi barqaror daromad manbaini kafolatlamaydi. Tadbirkorlik ko'nikmasi, bozorga chiqish kanali, jamoaviy qaror qabul qilish va hisobdorlik tizimi mavjud bo'lmasa, berilgan resursning iqtisodiy samarasi qisqa muddatli bo'lib qoladi. Shuning uchun aholini tanlash va o'qitishdan boshlab mahsulotni sotishgacha bo'lgan jarayonni yagona tashkiliy mexanizmga birlashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifadir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-sentabrdagi PF-143-son Farmoni bilan belgilangan «Kambag'allikdan farovonlik sari» dasturi kambag'al oilaga faqat yordam oluvchi emas, balki o'z imkoniyatini ishga soluvchi iqtisodiy ishtirokchi sifatida yondashishni nazarda tutadi [1]. O'zbekiston Respublikasining «Qishloq xo'jaligi kooperativi to'g'risida»gi Qonuni kooperativni ixtiyoriy a'zolik, demokratik boshqaruv va a'zolarining iqtisodiy ishtirokiga asoslangan mustaqil tuzilma sifatida huquqiy jihatdan mustahkamladi [2]. Biroq fuqarolarni kooperativga to'liq a'zo bo'lishdan oldin kasbiy, moliyaviy va tashkiliy tayyorlash jarayoni alohida institut sifatida ochib berilmagan. Tadqiqot obyekti — qishloq hududlarida aholini kooperativ tadbirkorlikka jalb etish jarayoni. Tadqiqot predmeti — ishtirokchilarni saralash, o'qitish, umumiy infratuzilmadan foydalanish, mulkiy munosabatlarni

tartibga solish va natijalarni baholash bilan bog'liq tashkiliy-iqtisodiy munosabatlar. Tadqiqotning maqsadi kooperativ-inkubator modelining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini ishlab chiqishdan iborat. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: kooperatsiyaga oid mahalliy va xorijiy ilmiy yondashuvlarni qiyosiy baholash; kooperativ-inkubator tushunchasining mazmunini aniqlash; modelni joriy etish bosqichlarini belgilash; mulk huquqi bilan boshqaruv vakolatlarini ajratish; natijaviylikni o'lchaydigan ko'rsatkichlar tizimini taklif etish. Mahalliy tadqiqotlarda kooperatsiya, asosan, fermer va dehqon xo'jaliklarining resurs, marketing va sotuv muammolarini birgalikda hal etish vositasi sifatida talqin qilinadi. H.R. Turobova va Z.R. Madaminova fermer xo'jaliklarini rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi omillarni tahlil qilib, «ular o'rtasida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirish zarur» degan xulosaga keladi [3]. Q.A. Choriyev paxta va don yetishtirishga ixtisoslashgan fermer xo'jaliklari ta'sischi qishloq xo'jaligi kooperativini tashkil etishning uslubiy asoslarini ishlab chiqqan. Uning yondashuvida amalda faoliyat yuritayotgan fermerlarning resurslarini birlashtirish va kooperativ tuzilmani rasmiylashtirish masalasi markaziy o'rin tutadi [4]. A.J. Abdulloyev va S.S. Davlatov yer, suv, moliyaviy va mehnat resurslaridan samarali foydalanish muammolarini sanab, «masalalarni hal etish yo'llaridan biri ularni turli xil kooperativlarga birlashtirishdir», deb ta'kidlaydi [5]. Sh.D. Ergashxodjayeva qishloq joylarida kooperatsiyani rivojlantirishda marketing strategiyasiga ustuvor ahamiyat beradi. Mazkur qarash kooperativning mahsulot ishlab chiqarish bilangina cheklanmay, talabni o'rganish, bozor segmentini tanlash va sotuv kanallarini boshqarishi zarurligini ko'rsatadi [6]. Xorijiy adabiyotlarda kooperatsiyaning nazariy asosi A.V. Chayanovning mayda xo'jalik afzalligini saqlagan holda, yirik miqyos samarasi zarur bo'lgan operatsiyalarni birlashtirish g'oyasi bilan bog'lanadi. U kooperatsiya orqali muayyan ishlarni «oilaviy xo'jalik mehnatini buzmasdan, qo'shnilarining umumiy yirik faoliyatiga birlashtirish» mumkinligini ko'rsatadi [7]. J. Byorcholl kooperativ ustunligini «kambag'allikni o'z-o'ziga yordam orqali qisqartirish» bilan bog'laydi. Uning yondashuvida a'zolarining korxonaga egalik qilishi, uni nazorat qilishi va natijasidan manfaatdor bo'lishi kooperativning ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini yuzaga keltiradi [8]. N.A. Kvapong va M. Xanish empirik tadqiqotlarni umumlashtirib, kooperativ modeli «imkoniyat yaratish, vakolat berish va xavfsizlikni mustahkamlash» orqali kambag'allikning bir nechta o'lchamiga ta'sir qilishini qayd etadi. Shu bilan birga, ular keltirgan dalillar ijobiy natija avtomatik emasligini, boshqaruv sifati va mahalliy institutlarga bog'liqligini ko'rsatadi [9]. Tadqiqot konseptual-loyihaviy xususiyatga ega. Tizimli tahlil usuli orqali o'qitish, infratuzilma, moliyalashtirish, boshqaruv va sotuv o'zaro bog'liq elementlar sifatida o'rganildi. Institutsional tahlilda milliy qonunchilikdagi a'zolik, pay, boshqaruv va nazorat normalari kooperativ-inkubator mexanizmi bilan taqqoslandi. Qiyosiy tahlil mahalliy olimlarning tarmoq va marketingga qaratilgan yondashuvlari bilan xorijiy tadqiqotlardagi a'zolar nazorati va kambag'allikni qisqartirish konsepsiyalarining umumiy va farqli tomonlarini aniqlash uchun qo'llandi. Mantiqiy umumlashtirish asosida «kooperativ-inkubator»ning ishchi ta'rifi shakllantirildi. Loyihaviy yondashuv yordamida besh bosqichli amalga oshirish algoritmi, har bir bosqichning natijasi va nazorat mezonini ishlab chiqildi. Tadqiqotda keltirilgan ko'rsatkichlar prognoz natija emas; ular pilot loyihada yig'ilishi va boshlang'ich holat bilan taqqoslanishi lozim bo'lgan baholash mezonlaridir. Bu yondashuv samaradorlik bo'yicha xulosalarning empirik dalillarga tayangan holda shakllantirilishiga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro kooperativ alyansi kooperativni «umumiy iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy ehtiyojlarni birgalikda egalik qilnadigan va demokratik boshqariladigan korxona orqali qondirish uchun ixtiyoriy birlashgan shaxslarning mustaqil uyushmasi» sifatida ta'riflaydi [10]. Ushbu ta'rifdan kelib chiqib, kooperativ-inkubator mustaqil tashkiliy-huquqiy shakl emas, balki kooperativni tuzishga tayyorlovchi vaqtinchalik tashkiliy mexanizm sifatida qaraladi. U fuqarolarni ochiq mezonlar asosida tanlash, kasbiy va tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, biznes g'oyani sinovdan o'tkazish, umumiy infratuzilmadan foydalanish va tayyor ishtirokchilarni mustaqil kooperativga birlashtirish jarayonini qamrab oladi. Modelning oddiy kooperativdan asosiy farqi shundaki, ishtirokchi darhol to'liq a'zo bo'lmaydi. Dastlab u mehnatga tayyorligi, tanlangan faoliyat bo'yicha qobiliyati, jamoada ishlash madaniyati va moliyaviy intizomini namoyon etadi. O'quv davrida biznes-reja, tannarx, pul oqimi, sotuv va kooperativ boshqaruviga oid amaliy vazifalarni bajaradi. Faqat belgilangan mezonlardan o'tgandan keyin a'zolik masalasi umumiy yig'ilish yoki ta'sischi qarori bilan hal etiladi. Bu tartib a'zolikning faol ishtirok va belgilangan mezonlarga asoslangan holda shakllanishiga xizmat qiladi.

1-jadval. Kooperativ-inkubatorni joriy etish bosqichlari¹

Bosqich	Asosiy ishlar	Yakuniy natija	Nazorat mezonlari
1. Saralash	Hudud ehtiyojini o'rganish; ochiq tanlov; g'oya va tayyorlikni baholash	Maqsadli ishtirokchilar guruhi	Oshkora mezon; teng imkoniyat
2. Tayyorlash	Kasb, biznes-reja, moliyaviy savodxonlik, marketing va boshqaruv bo'yicha o'qitish	Himoya qilingan biznes-rejalar	Amaliy topshiriq; yakuniy baholash
3. Tashkil etish	Ustav, pay badali, organlar va ichki nazorat qoidalarini belgilash	Ro'yxatdan o'tgan kooperativ	Ixtiyoriy a'zolik; «bir a'zo — bir ovoz»
4. Bozorga chiqish	Umumiy uskuna, ta'minot, ishlab chiqarish, qayta ishlash va sotuvni bog'lash	Ishlayotgan qiymat zanjiri	Shartnoma; tannarx; sotuv tushumi
5. Baholash	Oylik monitoring, a'zolar hisoboti, mustaqil tekshiruv va tuzatish	Kengaytirish yoki qayta ko'rib chiqish qarori	Bandlik; daromad; sotuv; ishtirok

Manba: muallif ishlanmasi.

Tayyorlash bosqichi modelning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Xalqaro mehnat tashkilotining 193-sonli Tavsiyasi davlat va boshqa tashqi subyektlar ko'magi kooperativlarning mustaqilligiga putur yetkazmasligi kerakligini belgilaydi [11].

Start.COOP uslubiyoti kooperativni ishtirokchilar bilan birgalikda, amaliy mashq va tengdoshlar orqali o'rganish asosida bosqichma-bosqich tashkil etishni tavsiya qiladi [12].

Shu sababli inkubatsiya davri oddiy o'quv kursi emas, balki kelgusi kooperativning ish tartibini xavfi nisbatan past muhitda sinovdan o'tkazish bosqichi bo'lishi kerak. Unda buyurtma qabul qilish, xarajatni hisoblash, sifatni nazorat qilish, vazifalarni taqsimlash va nizoni hal etish amalda bajariladi [12].

Boshqaruv va mulkiy munosabatlar. Kooperativ-inkubatorida infratuzilmaga mulk huquqi bilan kooperativni boshqarish huquqini aralashtirmaslik zarur. Bino, uskuna yoki boshlang'ich mablag'ni davlat organi, nodavlat tashkilot yoxud boshqa hamkor taqdim etishi mumkin. Biroq mazkur hissa kooperativ boshqaruvida a'zolar umumiy yig'ilishining vakolatlarini hamda belgilangan qaror qabul qilish tartibini o'zgartirmasligi lozim. Bunday holatda kooperativning a'zolar tomonidan mustaqil boshqarilishi darajasi cheklanishi mumkin [2; 11].

Mulkiy munosabatlar alohida shartnoma bilan rasmiylashtirilishi maqsadga muvofiq. Unda mol-mulkning egasi, foydalanish muddati, amortizatsiya va ta'mirlash xarajatlari, sug'urta, qaytarish yoki keyinchalik kooperativga o'tkazish tartibi aniq belgilanadi.

Natijalarni baholash. Faoliyatni faqat tashkil etilgan kooperativlar yoki ajratilgan mablag'lar soni bilan baholash yetarli emas. Bunday ko'rsatkichlar bajarilgan ish hajmini qayd etadi, ammo a'zolar hayotidagi o'zgarishni ko'rsatmaydi. Baholash zanjiri «resurs — faoliyat — bevosita natija — ijtimoiy-iqtisodiy ta'sir» mantig'i asosida qurilishi lozim.

Har bir ko'rsatkich uchun boshlang'ich qiymat, maqsadli qiymat, hisoblash formulasi, mas'ul shaxs va tasdiqlovchi hujjat pilot boshlanishidan oldin belgilanishi kerak. Masalan, daromad o'zgarishi faqat ishtirokchining umumiy tushumi bilan emas, kooperativ faoliyatidan olgan sof daromadi va boshlang'ich holati bilan taqqoslanadi. Bunday yondashuv natijalarni obyektivroq baholash va ularning ortiqcha baholanishi ehtimolini kamaytirishga xizmat qiladi.

Model dastlab bitta yoki ikki yo'nalishda cheklangan hududda pilot tarzida sinovdan o'tkazilishi lozim. Pilot kamida bir to'liq ishlab chiqarish va sotuv siklini qamrab olishi, yakunda mustaqil baholash o'tkazilishi kerak. Model samaradorligini baholashda kooperativning rasman ro'yxatdan o'tishi bilan bir qatorda, tashqi ko'mak kamayganidan keyin ham a'zolar tomonidan mustaqil boshqarilishi va joriy faoliyat xarajatlarini qoplay olish qobiliyatini hisobga olish maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalari kooperativ-inkubator modelidan qishloq aholisini moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari barqaror jamoaviy tadbirkorlik mexanizmlari bilan uyg'unlashtirish vositasi sifatida foydalanish imkoniyatini ko'rsatadi. Uning iqtisodiy mantig'i umumiy infratuzilma orqali doimiy xarajatlarni kamaytirish va mahsulotni birlashgan holda bozorga chiqarishga; institutsional mantig'i esa a'zolarini huquq va majburiyatlarga bosqichma-

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

bosqich tayyorlashga tayanadi.

Amaliy jihatdan quyidagilar taklif etiladi: birinchidan, inkubatsiya ishtirokchisi maqomi bilan kooperativning to'liq a'zosi maqomini ichki hujjatlarda ajratish; ikkinchidan, saralashni ochiq mezonlar va mustaqil komissiya asosida o'tkazish; uchinchidan, kasbga o'qitishni moliyaviy savodxonlik, marketing va demokratik boshqaruv bilan birlashtirish; to'rtinchidan, infratuzilma mulkdori bilan kooperativ munosabatini alohida shartnoma orqali tartibga solish; beshinchidan, loyiha ofisining vakolatini muddatli maslahat va monitoring bilan cheklash; oltinchidan, davlat va donor ko'magini ish o'рни, sof daromad, sotuv, moliyaviy barqarorlik va a'zolar ishtiroki kabi natijaviy ko'rsatkichlarga bog'lash.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, taklif etilayotgan mexanizm konseptual model bo'lib, hozircha keng ko'lamli empirik sinov natijalari bilan tasdiqlanmagan. Keyingi tadqiqotda pilot kooperativlarda boshlang'ich va yakuniy ko'rsatkichlarni qiyoslash, ishtirokchi va nazorat guruhlarini solishtirish hamda tashqi ko'mak tugaganidan keyingi barqarorlikni baholash maqsadga muvofiq. Model muallifning magistrlik dissertatsiyasida ishlab chiqilgan umumiy yondashuvlarni maqola doirasida aniqlashtiradi [13].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-sentabrdagi PF-143-son «Kambag'allikni qisqartirish va aholi turmush farovonligini oshirish borasidagi chora-tadbirlarni yangi bosqichga olib chiqish to'g'risida»gi Farmoni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-7109857> (murojaat sanasi: 22.09.2026).
2. O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 8-noyabrdagi O'RQ-995-son «Qishloq xo'jaligi kooperativi to'g'risida»gi Qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. – URL: <https://lex.uz/docs/-7211302> (murojaat sanasi: 22.09.2026).
3. Turobova H. R., Madaminova Z. R. Buxoro viloyatida fermer xo'jaliklarini rivojlantirish yo'llari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2018. – № 2. – B. 1–10.
4. Choriyev Q. A. Paxta va don yetishtirishga ixtisoslashgan fermer xo'jaliklari ta'sischi ligida qishloq xo'jalik kooperativi tashkil etish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. – Toshkent: O'zBIITI, 2011. – 34 b.
5. Abdulloyev A. J., Davlatov S. S. Qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarining oziq-ovqat mahsulot yetishtirishdagi o'рни va raqobatbardoshlikni oshirishdagi roli [Elektron resurs] // Buxoro davlat universiteti elektron repozitariysi. – URL: <https://buxdu.uz/media/maqola/> (murojaat sanasi: 22.09.2026).
6. Ergashxodjayeva Sh. D. Qishloq joylarida kooperatsiyani rivojlantirishning marketing strategiyasi. – Toshkent, 2006. – 140 b.
7. Chayanov A. V. A Short Course on Cooperation // Russian Peasant Studies. – 2019. – Vol. 4, No. 2. – P. 8–56. – DOI: 10.22394/2500-1809-2019-4-2-8-56.
8. Birchall J. Rediscovering the Cooperative Advantage: Poverty Reduction through Self-help. – Geneva: International Labour Office, 2003. – 75 p. – ISBN 92-2-113603-5.
9. Kwamong N. A., Hanisch M. Cooperatives and Poverty Reduction: A Literature Review // Journal of Rural Cooperation. – 2013. – Vol. 41, No. 2. – P. 114–146. – DOI: 10.22004/AG.ECON.249620.
10. International Cooperative Alliance. Cooperative Identity, Values & Principles [Elektron resurs]. – URL: <https://ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity> (murojaat sanasi: 22.09.2026).
11. International Labour Organization. Promotion of Cooperatives Recommendation, 2002 (No. 193) [Elektron resurs]. – Geneva: ILO, 2002. – URL: https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R193 (murojaat sanasi: 22.09.2026).
12. International Labour Organization. Start.COOP: A Step-by-Step Tool to Start Up a Cooperative: Training Guide. – Geneva: International Labour Office, 2019. – 184 p.
13. Sodiqov X. Qishloq joylarda kooperatsiya faoliyatini rivojlantirish orqali kambag'allikni kamaytirish va bandlikni oshirish mexanizmlarini joriy etish: magistrlik dissertatsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi, 2026.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100